

Volledige tekst verhaal Sonja Jaarsma tijdens oecumenische viering 4 mei 2020

Lieve mensen,

Ik neem u mee op reis 75-80 jaar terug in de tijd en door Noord-Oost Nederland. We beginnen in Goor, en komen via Drenthe, Friesland en Gelderland, weer in Twente terug.

Rinny Schuite is zo vriendelijk geweest mij na lezing van mijn boek "Verhalen uit de Oorlog", het verhaal van haar overleden broer Gerrit van der Veen te geven. Hij heeft onderstaande woorden in 2011 op schrift gesteld. De familie komt van oorsprong uit Friesland, maar woonde t.t.v. het uitbreken van de oorlog op de boerderij 'De Modder' en aan het einde van de oorlog op het kasteel het 'Wegdam'.

10 mei 1940

Het is 6.00 uur in de vroege morgen. Normaal zijn Heit en Oom ook al wel wakker op dit uur, maar deze morgen voelt het allemaal anders. Ze zijn zenuwachtig en ik hoor ze praten over "oorlog". We komen bibberend uit ons bed en vragen wat er toch aan de hand is. Buiten is het een lawaai van jewelste. We drukken onze neus tegen het raam en kijken naar de lucht waar tientallen vliegtuigen laag overvliegen. We zijn er stil van.....

Na een tijdje stopt Mem mij weer in bed, ik kruip tegen mijn grote broer aan die alweer in slaap is gevallen. Ik hoor melkbussen op de wagen rammelen. De koeien moeten gemolken worden. Het geluid van vliegtuigen wordt zachter. Het is alsof er niets is gebeurd.

Dapper kleppen onze klompjes op de bestrating van "de Weldammerlaan". Mijn oudste broer Anke en ik moeten 4 kilometer lopen naar onze school in Diepenheim.

Als we 's middags van school thuiskomen, zien we overal in ons weiland piketpaaltjes staan. Een paar weken later worden hier de Duitse barakken opgebouwd. Er komen steeds meer soldaten gelegerd en ze werken hard om de enorme betonnen funderingen te gaan leggen. Hierop komen drie grote schotels te staan. Deze schotels moeten geallieerde vliegtuigen opsporen. Elke dag is spannend en we komen oren en ogen te kort.

Op die 10^e mei in Orvelte, middenin Drenthe, moest mijn moeder water pompen voor de paarden van de Duitsers die te voet en te paard en met paard en wagen dit mooie Drentse dorp binnen trokken.

Het was oorlog!

Leida zag in Notter de militairen in treinwagons zitten met het geweer voor zich. Het was oorlog! Maar gut wat is oorlog? Opgetekend uit de mond van Leida Schuitemaker ze had geen idee wat dat inhield; oorlog?

Wel vertelde ze mij dat ze eigenlijk niet bang was omdat haar vader dat ook niet was. Dinie uit Gorsseel was ook niet bang zei ze, ook nog maar 4 jaar in die meidagen. Tot haar vroegste herinneringen behoren die van mensen op hongertocht uit het Westen.-Hongertochten tijdens de hongerwinter van '44. Hier in Twente had men het wellicht nog goed. Uit mijn gesprekken bleek dat iedereen genoeg te eten had, ze woonden op een boerderij, hadden een stuk grond waarop eten verbouwd werd. Het was niet allemaal even lekker, maar honger had niemand hoeven hebben. Maar allemaal hadden ze het beeld van de mensen uit het Westen die met de fiets, met kinderwagens of wat ook maar kwamen lopen om eten te halen, scherp op het netvlies.

“Dan stonden ze op de brug bij Deventer fietsen te vorderen en het eten natuurlijk en dan hadden ze nog niets”. Zei Leida

En dan de vliegtuigen die overkwamen op weg naar Duitsland. Aan het einde van de oorlog waren de Geallieerden heer en meester in het luchtruim. Maar dat was ook angstig! Mijn schoonvader geboren en getogen in Friesland in Grouw hoorde 's nachts de vliegtuigen overkomen op weg naar Emden, Bremen, Hamburg en Berlijn en tijdje later kwamen ze ook weer terug. “Je wist nooit wat je boven het hoofd hing zei hij.” Want er kwam er ook wel eens een naar beneden. Niet zo ver weg, bij het vliegveld in Leeuwarden, stond zwaar afweergeschut.

Men schuilde in kelder onder de opkamer. In de schuur in een zelf gefabriceerde “schuilkelder” van stropakken, of in de sloot als ze weer laag over kwamen scheren, terwijl je op het land aan het werk was.

Ook al was je dan zogenaamd niet bang, die angst zat kennelijk toch diep; Dinie uit Gorssel kreeg nog lang een heel lijfelijke reactie op de eerste maandag van de maand als de sirenes om 12.00 uur getest worden. Dat zegt mij genoeg. Die angst voor de vliegtuigen was ook heel reëel zoals Goor in de nadagen van de oorlog maar al te goed heeft ervaren.

Verder uit het verhaal van Gerrit van der Veen:

Op 24 maar 1945 werd Goor door de Engelsen gebombardeerd. Ik was in de Schuttenweide aan het bloemenplukken voor Mem (bosanemonen). Ik hoorde vliegtuigen, bommen en even later een enorme stofwolk. Ik rende in paniek naar het kasteeltje. Niemand wist op dat moment nog van de omvang van de ramp. Later bleek dat er 82 doden waren. De familie Steneker had het bombardement overleefd, maar ze waren hun huis en al hun bezittingen kwijt. Heit heeft toen het paard ingespannen en heeft de familie naar het kasteel (het Wegdam) gehaald. Jan Dijkstra (zat bij hen ondergedoken en was actief in het verzet) verdween toen zomaar voor een paar dagen. Mijn ouders maakten zich wel zorgen, omdat de Duitsers zich erg agressief gedroegen in de laatste dagen van de oorlog.

Eind maart 1945 kwamen we een week lang in de vuurlinie te liggen tussen het verzet en de vijand. Op het plein van het Kasteel stonden twee tanks. De Duitsers zaten over het kanaal in de Eternitfabriek. Na zeven dagen waren we echt bevrijd.

Leida schrijft hier ook over in haar dagboek: “Sedert vorige week zondag lagen ze al bij Goor achter het kanaal, wij zeiden volgende week zondag zijn we vrij!”

Goor werd op zondag 8 april bevrijd en Rijssen volgde een dag later. Ik weet van Leida van de feesten in Rijssen ter ere van de bevrijding. Het dansen met de Canadezen, wat zij niet mocht van haar ouders, maar volgens mij stiekem wel deed.

In Goor echter, waren (70-74-80-82)* doden te betreuren door het bombardement, maar 15 dagen voor de bevrijding, waarbij geen schot werd gelost. Goor werd bevrijd door een Poolse Bataljon (Strzelcow Podhalanskich). Zij werden bij café Bloemen aan de Diepenheimseweg opgewacht door de plaatselijke afdelingen van de Binnenlandse Strijdkrachten. Bij kippenlachterij Moormann, in de Grotestraat troffen, ze nog een paar Duitse soldaten, maar die gaven zich zonder verzet over. En om 15.00 uur stak dokter Lindeboom de vlag uit op, de toren van wat we nu de Hofkerk noemen.

*Uiteenlopende getallen in verschillende bronnen. Ik houd in de korte versie de NOS aan.

Het boek “Verhalen uit de oorlog” van Sonja Jaarsma is te koop bij de Read Shop in Goor